

ดินโรงดินศาลที่ดี : รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย
ตามกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

GOOD COURT LEGAL AID: USING WISDOM TO PROVIDE ASSISTANCE
TO THE ACCUSED AND DEFENDANT IN ISAN JUDICIAL PROCESS

เชวงศักดิ์ พลลาภ* โฆษิต แพงสร้อย** เทอดชัย พันระไชย***

Chawengsak Pollarp, Kosit Pangsoi, Therdchai Panthachai

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของดินโรงดินศาลที่ดีในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 93 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมอีสาน พบว่า “ดินโรงดินศาล” เป็นภาษาชาวบ้านที่ใช้เรียกบุคคลที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณศาล ด้วยวิธีการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยเขียนคำร้อง

* Doctor of Philosophy Program in Cultural Science, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University.

** Doctor of Philosophy (Cultural Science), Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University.

*** Doctor of Philosophy (Cultural Science), Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University.

คำแถลง จัดเอกสารที่ใช้ประกอบคำร้อง ช่วยหาหลักทรัพย์ และอื่นๆตามกระบวนการยุติธรรม โดยมีคำตอบแทนตามความพอใจของผู้ใช้บริการ อาชีพต๋นโรงต๋นศาลมีมายาวนานคู่กันกับศาลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของต๋นโรงต๋นศาล ในการช่วยเหลือผู้ต๋องหาและจำเลยพบว่า คดีความในศาลจังหวัดแต่ละแห่งเพิ่มมากขึ้น การยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต๋องหาและจำเลยชั่วคราว ส่วนใหญ่ขาดหลักทรัพย์ โดยเฉพาะคดียาเสพติดซึ่งมีความเสี่ยงสูง หาหลักทรัพย์และคนค้ำประกันยาก เคยมีผู้ต๋องหาหลบหนีหลังจากประกันตัว ต๋องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดตาม แต่ต๋นโรงต๋นศาลยังกล้าเสี่ยง เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ต๋องหาและจำเลย

3. รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของต๋นโรงต๋นศาลที่ดีในการช่วยเหลือผู้ต๋องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ 1) ต๋นโรงต๋นศาลเข้าไปแนะนำตัวเองกับผู้ต๋องหาและจำเลย เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจ 2) ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน เข้ามาพบต๋นโรงต๋นศาล เนื่องจาก ต๋องการความช่วยเหลือ 3) การแนะนำระบบเครือข่าย ประกอบด้วย ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศาล และทนายความ ซึ่งบุคคลดังกล่าว ประกอบอาชีพอยู่คู่กันมายาวนาน อาจกล่าวได้ว่า แยกกันไม่ออก ทำงานร่วมกันแบบส่งต่อ หรือเรียกว่า “เครือข่าย”

คำสำคัญ : ต๋นโรงต๋นศาล, ผู้ต๋องหา, จำเลย, รูปแบบการใช้ภูมิปัญญา, กระบวนการยุติธรรม

ABSTRACT

This research has 3 objectives which are; study the history of court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process, study the current situation and problem of court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process and study the method of wisdom utilization by a court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process. The study utilized qualitative research. The sample group was chosen by purposive sampling and consisting of 93 knowledgeable persons, practitioners and general information providers. The tools used to collect data were participatory observation form, in depth

interview and focus group discussion. The data was analyzed and presented as a descriptive analysis research.

Findings were as follows:

1. For the history of court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process, it was found that the “court legal aid” is the name that people call a person who works in the court area to assist the accused or defendant to fill a petition, write a statement, prepare supporting documents for a petition, help find security for bail and etc. in accordance with the judicial process and receives compensation in accordance to the satisfaction of the people who use the service. This profession has long existed alongside the court room from the past until present.

2. For the current situation and problem, it was found that the cases in each provincial court have greatly increased and the petition for temporary release mostly lacks security for the bail especially in drug case which is high risk and is difficult to find security and guarantor. There were alleged offenders who absconded after they were bailed. To track these people require both time and expense but the court legal aid still would take a chance and providing assistance to these alleged offenders and defendants.

3. For the method of wisdom utilization by a good court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process, it was found that there are 3 methods as follows: 1) the court legal aid approaches the alleged offender or defendant and introduce himself to create confidence, 2) the alleged offender or defendant approaches a court legal aid for assistance and 3) introduction of network system consisting of police, court official and lawyer who have long been working alongside each other, are inseparable and work in subsequent or namely as a “network”.

Keywords: Court Legal Aid, Alleged Offender, Defendant, Method of Wisdom Utilization, Judicial Process.

1. บทนำ

ดินโรงเรียนศาลเป็นภาษาที่ชาวอีสานในอดีต ใช้เรียกบุคคลที่ใช้วิธีการดำรงชีวิตโดยใช้สถานที่ในบริเวณศาลติดต่อกับผู้ที่มาดำเนินธุรกรรมกับศาล โดยช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศาล ทนายความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยตามกระบวนการยุติธรรม ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ในอดีตคดีความที่มาสู่ศาลมีไม่มากนัก อาทิ กรณีที่มีการขัดแย้ง เช่น กรณีแบ่งปันมรดก ลักทรัพย์ หย่าร้าง และปัญหาอื่นๆ จะแจ้งความที่ศาลผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านมีหมายเรียกคู่กรณีมาตกลงกัน โดยมีผู้อาวุโสทั้งสองฝ่าย ตุลาการในหมู่บ้าน และบุคคลที่เคยบวชเรียนอ่านออกเขียนได้มีความรู้เรื่องกฎหมายบ้างและเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมาช่วยไกล่เกลี่ย ประนีประนอมจนทั้งสองฝ่ายตกลงหรือยอมความกัน ซึ่งอาจจะมีการปรับไหมกันบ้างตามความเหมาะสมกรณียอมความกันไม่ได้จึงจะมีการส่งต่อไปยังศาลฎีกาหรือศาลจังหวัดเพื่อดำเนินคดีต่อไป

ปัจจุบันการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอีสาน นับวันจะมีความคิดที่ขัดแย้งกันมากขึ้น ด้วยเหตุว่าจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความคิดหลากหลายทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ส่งผลให้มีคดีความมาสู่ศาลมากขึ้น แต่ชาวบ้านทั่วไปยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหากมีคดีความมาสู่ศาล ยังต้องขอความช่วยเหลือจากดินโรงเรียนศาล ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับ ขั้นตอนการยื่นคำร้องขอประกันให้ปล่อย และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความเดือดร้อนมาสู่ศาลโดยช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศาล ช่วยเขียนคำร้อง คำแถลง และยังช่วยหาหลักทรัพย์ ช่วยประกันตัวผู้ต้องหา แนะนำทนายความ ตำรวจ และช่วยบริการอื่นๆ ทั้งนี้ บนพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม

ดินโรงเรียนศาลจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณศาล ยังเป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีความเดือดร้อนมาสู่ศาล ซึ่งต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะหลักทรัพย์เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของดินโรงเรียนศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของดินโรงเรียนศาล ในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

3. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของดินโรงดินศาลที่ดี ในการช่วยเหลือผู้ต้องหา และจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม พื้นที่ที่ทำการวิจัย 3 แห่ง ได้แก่ ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดมหาสารคาม และศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 93 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ จำนวน 18 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 51 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 21 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามลำดับความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสรุปความมุ่งหมายด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ความเป็นมาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

“ดินโรงดินศาล” มีมานานจากอดีต เป็นอาชีพที่คอยช่วยเหลือบุคคลทั่วไปที่ได้รับ ความเดือดร้อนมาสู่ศาลเพราะชาวอีสานในชนบทส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ ขาดความรู้ด้านกฎหมายกลัวศาล หากมีคดีความมาสู่ศาล หรือชาวบ้านเรียกบุคคลนั้นว่า “ดินโรงดินศาล” เพื่อช่วยในการติดต่อศาล เขียนคำร้อง นำแถลง ประกันให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว หรือให้ช่วยดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนคดีความสิ้นสุด จากอดีตจนถึงปัจจุบันยังมีผู้ประกอบอาชีพ ดินโรงดินศาล ประจำอยู่บริเวณศาลจังหวัดทุกแห่งในภาคอีสาน เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย

4.2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน พบว่า การขอประกันผู้ต้องหาและจำเลยจะต้องดำเนินการตามระเบียบที่ศาลกำหนดโดยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศาล เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอประกัน ได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลย มีสิทธิยื่นประกันตัวเองได้ โดยยื่นหลักทรัพย์ประกันตนเองตามระเบียบที่ศาลกำหนด และผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลย เช่น บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีภรรยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือน

ญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวใช้ได้เฉพาะในชั้นนั้น เมื่อชั้นของการดำเนินคดีเปลี่ยนไป การยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต้องยื่นใหม่ (Natpakit Puekpong, 2016) : Interview

หลักทรัพย์ที่ต้องใช้ยื่นขอประกัน ปัจจุบันศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดมหาสารคาม และศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ อนุญาตให้ใช้เงินสดและหลักทรัพย์อื่น ได้แก่ที่ดินที่มีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำโฉนด (น.ส.3 หรือ น.ส.3ก) พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน เงินฝากธนาคาร โดยมีหนังสือค้ำประกันหรือหนังสือรับรองธนาคาร และบุคคลผู้มีตำแหน่งข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจพนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารภาคการเมืองและนายความ

หลักฐานที่ใช้ประกอบคำร้องขอประกัน ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานรัฐวิสาหกิจของผู้ร้องขอประกัน (อาจใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง) ทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านของผู้ร้องขอประกันกรณีผู้ร้องขอประกันมีคู่สมรสต้องแสดงเอกสารเพิ่มเติม ได้แก่ ใบสำคัญการสมรส บัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรส หนังสือยินยอมของคู่สมรส หลักฐานการเปลี่ยนชื่อหรือสกุล ในกรณีชื่อเจ้าของหลักทรัพย์ไม่ตรงกัน ชื่อที่ปรากฏในเอกสารแสดงสิทธิในหลักทรัพย์ต้องมีหนังสือรับรองว่า เป็นบุคคลคนเดียวกัน และหนังสือเดินทาง (Passport) กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศต้องนำหนังสือเดินทางมาแสดงด้วย (Chaiyuth Watcharanon, 2005)

หน้าที่ของนายประกัน พบว่า เมื่อนายประกันได้ยื่นคำขอประกัน และพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือศาล มีคำสั่งอนุญาตหรือปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว นายประกันมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ต้องนำผู้ต้องหาหมอบให้แก่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลตามนัด หากมีเหตุขัดข้องไม่สามารถมาตามนัดได้ ต้องติดต่อก่อนวันนัดเพื่อขอเลื่อนพร้อมเหตุขัดข้อง 2) หากผิดสัญญา นายประกันต้องรับผิดชอบคดีใช้ตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน 3) หากผู้ประกันตายก่อนผิดสัญญาประกัน สัญญาประกันก็ระงับความรับผิดชอบตามสัญญาประกัน ไม่ตกทอดไปยังทายาท

ปัญหาการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย พบว่า ตึนโรงตึนศาลมีจํานวนน้อย ผู้ตึองหาและจําลายที่มีคดีมาสู่ศาลมากขึ้ น ส่วนใหญ่ขาดหลักทรัพย์ โดยเฉพาะคดียาเสพติดหาหลักทรัพย์และคนค้ำประกันยาก ประกอบกับเป็นคดีที่มีความเสี่ยงต่อการที่ผู้ต้องหาหลบหนี

หลังประกัน ซึ่งตีโรงตีศาลต้องใช้ภูมิปัญญาหลายรูปแบบตามความเชื่อ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น หลังประกันตัวผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว

4.3 รูปแบบของตีโรงตีศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคีสาน ได้แก่ 1) การเข้าไปแนะนำตนเอง ให้ผู้ต้องหา จำเลยและญาติรู้ 2) ผู้ต้องหาและจำเลย เข้าไปขอความช่วยเหลือจากตีโรงตีศาล โดยไม่มีใครแนะนำ 3) แบบเครือข่าย ได้แก่ ตีโรงตีศาล ตำรวจ ทนายความ เจ้าหน้าที่ศาล ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพดังกล่าว ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำงานแบบส่งต่อ แนะนำ หมุนเวียน เอื้อประโยชน์ต่อกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ความเป็นมาของตีโรงตีศาล ในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย ในกระบวนการยุติธรรมภาคีสาน กล่าวคือ ในอดีตชาวอีสานที่อ่านออกเขียนได้มีน้อย ขาดความรู้ด้านกฎหมาย กลัวศาล หากมีคดีความมาสู่ศาล จะต้องมีคนนำพา โดยอาศัยผู้มีความรู้เคยบวชเรียน พออ่านออกเขียนได้ เพื่อไปช่วยดำเนินการติดต่อราชการที่ศาล ช่วยเขียนคำร้อง คำแถลง และอื่นๆ ตามกระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม โดย (Bronislaw Malinowski, ค.ศ.1884-1942) ได้เสนอแนวคิดหลักของทฤษฎี คือ “การทำหน้าที่สนองความต้องการ ต่อความจำเป็นของปัจเจกบุคคล” ได้แก่ ความจำเป็นพื้นฐาน ความต้องการด้านสังคม ความต้องการสงบทางใจมีความรู้ด้านกฎหมาย ศาสนา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ด้วยความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สอดคล้องกับ (Jutharat Euaumnuay, 1998:68-69) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทิศทางการวางแผนกำลังคน เพื่อรองรับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในทศวรรษหน้า พบว่า ความต้องการด้านอำนวยความสะดวกยังคงเพิ่มขึ้นทั่วประเทศ โดยที่ อนาคต มีความต้องการในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม เป็นประการสำคัญที่สุด

5.2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของตีโรงตีศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคีสาน ปัจจุบันพบว่า คดีอาชญากรรมเกิดขึ้นมาก ผู้ต้องหาและจำเลยประสบปัญหาการหาบุคคลและหลักทรัพย์ เพื่อนำมาค้ำประกันให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราวหายาก เพราะเป็นคดีที่มีความเสี่ยงสูง แต่ตีโรงตีศาลกล้าเสี่ยงให้ความช่วยเหลือด้านหลักทรัพย์ คิดค่าบริการรายอ้อมปกติเหมือนคดีทั่วไป เพื่อป้องกันผู้ต้องหาหลบหนี โดยใช้ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ สอดคล้องกับ ทฤษฎีสัมพันธสัญลักษณ์ โดย (William James, 1842-

1910) ได้วิเคราะห์ว่า สัญลักษณ์ทำให้บุคคลคิดคำนึงเกี่ยวกับบุคคลอื่น หรือสิ่งของใดๆ แม้ว่าคน หรือสิ่งของนั้น จะไม่อยู่ในขณะนั้นก็ตามและยังสอดคล้องกับ (Somchai Wannalu, 2008:387-388) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวอีสาน ในการระงับข้อพิพาท คือ ผู้อาวุโส ตุลาการหมู่บ้าน และตึนโรงตึนศาล วิธีการระงับข้อพิพาท โดยการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม การประกอบพิธีกรรมสาปแช่ง หรือการอธิษฐานขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมายาวนาน

5.3 รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของตึนโรงตึนศาลที่ดีในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย ในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน ปัจจุบันนิยมใช้ 3 รูปแบบ คือ 1)ตึนโรงตึนศาลเข้าแนะนำตัวเองกับผู้ต้องหา จำเลยหรือญาติ เพื่อให้รู้ว่าตัวเองเป็นใคร 2)ผู้ต้องหา จำเลยหรือญาติ เข้าไปพบตึนโรงตึนศาลเพราะเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ 3)แบบเครือข่าย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ศาล ตำรวจ ทนายความ และตึนโรงตึนศาล ซึ่งบุคคลดังกล่าวทำงานร่วมกัน เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้บนพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับ ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง โดยสำนักกฎหมายบ้านเมือง กล่าวคือ กฎหมายบ้านเมืองเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นโดยรัฐ เพื่อใช้บังคับอยู่ในบ้านเมืองเท่านั้น มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ไม่มีกฎหมายอื่นใดเหนือกว่า สอดคล้องกับ (Orathai Kokpol, 2011. 96-97) ได้ศึกษาโครงการนำร่องเพื่อเตรียมความพร้อมในการขยายบทบาทและภารกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น พบว่า มี 4 อย่างคือ 1) การป้องกันเฝ้าระวังการกระทำความผิด 2)ให้ความรู้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย 3) การจัดการความขัดแย้งและไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท 4)การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำความผิด ทั้งนี้การดำเนินการต้องเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ โดยทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อความต้องการของประชาชน

ตึนโรงตึนศาลที่ดี มีรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยตามกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน โดยการเข้าไปแนะนำตัวเองกับผู้ต้องหา และจำเลย เพื่อช่วยเหลือด้วยความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ยุติธรรม และให้บริการด้วยความบริสุทธิ์ใจ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานหรือสถาบันเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมควรให้การสนับสนุนผู้ประกอบอาชีพตึนโรงตึนศาล เพราะเป็น

อาชีพที่ช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยที่ต้องการประกันให้ปล่อยชั่วคราว แต่ขาดหลักทรัพย์ หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมต้องการคำแนะนำเบื้องต้น และศาลจังหวัดควร จัดการอบรมให้ความรู้ต่อนักเรียนโรงเรียนหรือนายประกันเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

ควรสนับสนุนให้ทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวไทยแต่ละภาค ที่นำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ความเหมือน และเพื่อส่งเสริมการนำมาใช้อย่างถูกต้องตามกระบวนการยุติธรรม และควรส่งเสริมให้ทำวิจัยสถานศึกษาที่มีการจัดทำหลักสูตรความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน การไกล่เกลี่ย ประนีประนอม และการพิจารณาคดีความในชุมชนเกี่ยวกับครอบครัว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรมของสังคมภาคอีสานและสังคมไทย

References

- Angkool Somkanay. (1992). *Problem State: Applying Folk Wisdom to Curriculum Development in Elementary Schools under Primary Education Office, Ubon Ratchathani*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Bunpeng Phusaenbai. Interview. (4 July 2016). *At house no. 9, Village no. 2, PhonThong Sub- District, Mueang District, Kalasin Province*.
- Chaiyuth Watcharanon.(2005). *Code of Laws; Civil Procedure, Criminal Procedure, Statute of Courts of Justice*. Bangkok:Bandistakson Publisher.
- Jutharat Euaumnuay. (1998) *Justice Process of Reconciliation: The Paradigm of the Thai Judicial Process*. Bangkok: Thammasat University.
- Kamtorn Kamprasert. (1977). *History of Laws*. Bangkok Metropolis: Ramkhamhaeng University Printing House.
- Natpakit Puekpong. Interview. (19 March 2016). *At Court of Mahasarakham Province, Mueang District. Mahasarakham*.

- Purachai Phiamsomboon. (1988). *Basic Crime and Procedure of Justice*. Bangkok: Karnpimnakorn Limited Partnership.
- Somkiat Paetkhun. (2005). *Development of the Conciliation Model in the Prosecutor's Procedure*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Songkoon Chantachon. (2010). *Qualitative Research on Advanced Culture* (Practical section). Mahasarakham Province, Mahasarakham University Press.
- Songsiri Sapraser. (1999). *Transferred Description of Knowledge of Folk Wisdom. The Transference of Knowledge of Wisdom Holders*. Bangkok : Mahidol University.